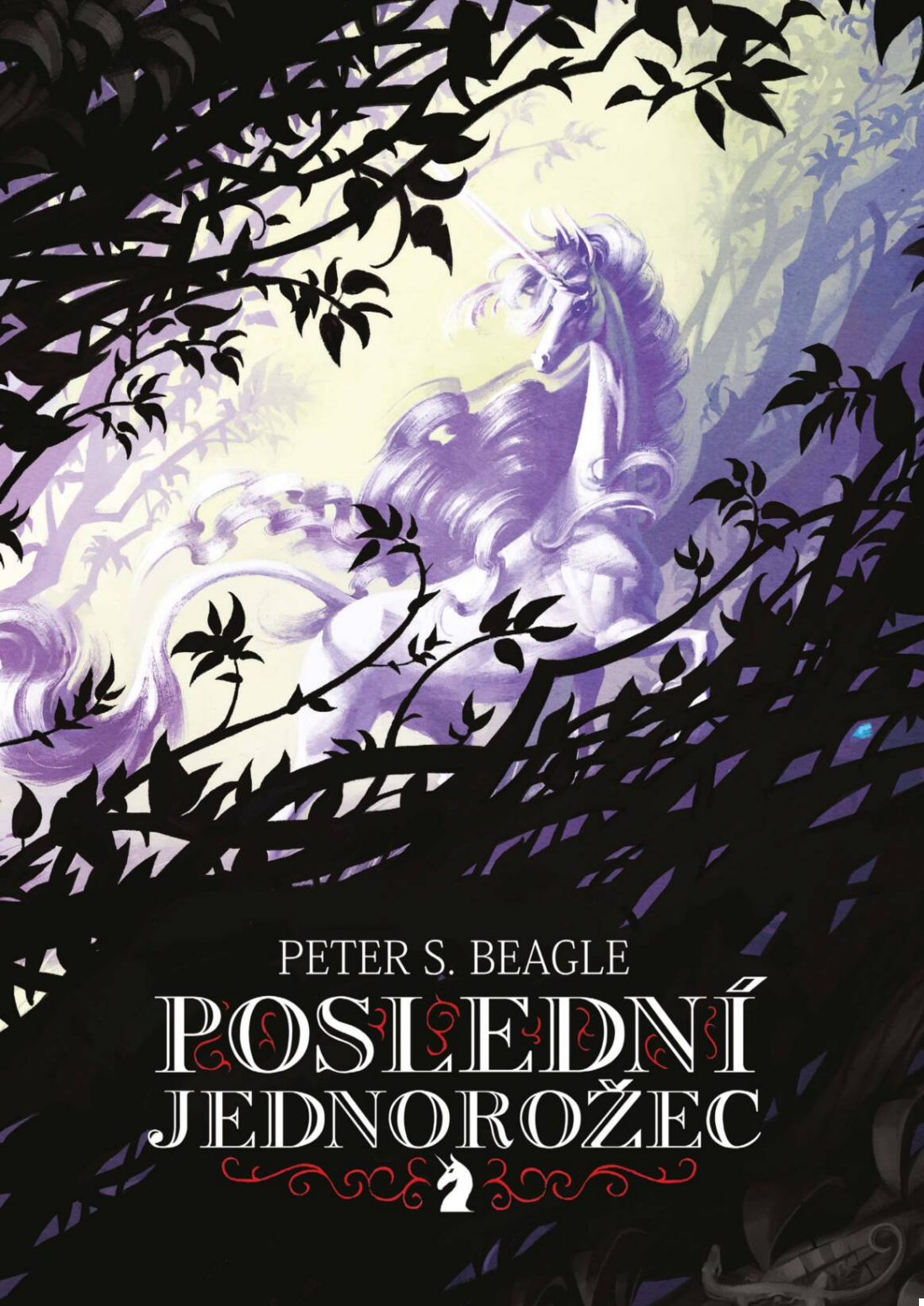

PETER S. BEAGLE

POSLEDNÍ JEDNOROŽEC

Peter S. Beagle

Poslední jednorožec

PETER S. BEAGLE

POSLEDNÍ JEDNOROŽEC

Přeložil Michael Bronec

Argo

Edici Fantastika řídí Martin Šust.

Czech edition © Argo, 2024

Copyright © 1968 by Peter S. Beagle

Translation © Michael Bronec, 1997

Cover art © Mikuláš Podprocký, 2024

ISBN 978-80-257-4260-0 (váz.)

ISBN 978-80-257-4410-9 (e-kniha)

Věnováno památce doktora Olferta Dappera,
který roku 1673 spatřil divokého jednorožce
v mainských lesích, a Robertu Nathanovi,
jenž jednoho či dva zahlédl v Los Angeles.

KAPITOLA PRVNÍ

Jednorožka sídlila v šeríkovém lese a vedla osamělý život. Byla nesmírně stará, třebaže o tom neměla zdání, a její původní bezstarostná běl mořské pěny přešla do bílé barvy sněhu snášejícího se za měsíčné noci. Oči si však zachovala čiré, beze známek únavy, a dovedla běhat rychlostí stínu míhajícího se na mořské hladině.

Ani v nejmenším se nepodobala rohatému koni, jak bývali jednorožci zhusta zobrazováni; byla menší a měla rozeklaná kopýtka. Oplývala prapůvodní, nejstarší a nejdivočejší ladností pohybů, jaké se koním nikdy nedostávalo, vysoká z ní měla sotva stín a divoké poskakování koz vedle ní působilo jako výsměch. Měla dlouhou štíhlou šíji, takže se její hlava zdánlivě jevila menší, hřívá jí sahala téměř do půli hřbetu, jemná byla jako pampeliškové chmýří a nadýchaná jako oblaka. Měla špičaté uši a útlé běhy s chomáčky bílého vlasu u kotníků a nad očima jí i za nejhlubší půlnoci zářilo a tetelilo se perleťové světlo dlouhého rohu. Kdysi jím skolila nejednoho draha, rovněž uzdravila krále, jemuž se nechtěla zavřít otrávená rána, a medvídatům shazovala zralé kaštany.

Jednorožci jsou nesmrtelní. Mají v povaze žít osaměle na jednom místě, většinou v lese, kde je sdostatek čirá tůň, aby se v ní mohli zhlížet. Jsou maličko marniví, neboť vědí, že jsou nejkrásnějšími tvory na celém světě; a krom toho kouzelní. Páří se velmi zřídka a není magičtějšího místa, než kde se narodí jednorožec. Od časů, kdy jednorožka naposledy zahlédla někoho ze svých rodných, uplynulo již tolik vody, že na ni mezitím mladé panny – které se ji pořád ještě tu a tam vydávaly hledat – začaly volat zcela jiným jazykem. Jenže ona si neuvědomovala plynutí měsíců, let, ba ani staletí, stejně jako nevnímala změny ročních dob. V jejím lese totiž panovalo věčné jaro, jelikož zde žila. A tak celé dny bloumala mezi rozsochatými buky, pečující přitom o zvířata žijící pod zemí i v keřích, v hnízdech i v jeskyních, v norách i v korunách stromů. Pokolení za pokolením tu zvěř vedle sebe lovila a pásala se, množila se a vychovávala mladé; a jelikož jednorožka nečinila nic z toho, nemohla se na to vynadívát.

Až jednoho dne do jejího lesa kdovíjaký vítr zavál dva jezdce s dlouhými luky, kteří slídili po lani. Jednorožka se za nimi vydala a našlapovala přitom tak zlehka, že o ní neměli tušení ani koně. Pohled na lidi ji naplnil starou, pozvolnou a podivnou směsicí něhy a děsu. Nikdy se nedala spatřit člověkem, mohla-li tomu zabránit, ale ráda sledovala projíždějící a naslouchala jejich rozmluvám.

„Tady z toho lesa nemám dobrý pocit,“ zavrčel starší z lovců. „Zvířata žijící v lese obývaném jednorožcem se časem přiučí špetce magie, zvláště co se mizení týče. Nic tu neulovíme.“

„Jednorožci jsou dávno ti tam,“ namítl druhý muž. „Pokud nějakí vůbec kdy byli. Je to les jako každý jiný.“

„Tak proč tu nikdy nepadá listí, natož sníh? Ručím ti za to, že nejmíň jeden jednorožec na světě ještě zbyl; a ať tomu osamělému ubožátku přeje štěstí, říkám já. Dokud přebývá v tomhle lese, žádný nimrod si odsud neodveze domů u sedla ani sýkorku. Jen počkej, však se přesvědčíš. Víím něco o tom, co jednorožci dovedou.“

„Z knih,“ odbyl ho druhý. „Pouze z knih, příběhů a písní. Za vlády posledních tří králů nevešla ve známost sebemenší zvěst o jednorožcích na našem panství ani kdekoli jinde. Nevíš o těch bájných tvorech o nic víc než já, jelikož jsem četl tytéž knihy, slyšel tatáž vyprávění a rovněž nikdy žádného jednorožce nezahlédl.“

První lovec na chvíli ztichl a druhý si smutně pohvizdoval. Pak první řekl: „Moje prabába kdysi jednorožce spatřila. Často mi o tom vyprávěla, když jsem byl malý.“

„Vážně? A zkrotila ho zlatou ohlávkou?“

„Ne, žádnou neměla. Abys přilákal jednorožce, nepotřebuješ zlatou ohlávkou, to je jen povídačka. Stačí ti čisté srdce.“

„To víš, že ano,“ uchechtl se mladší muž. „Takže tvá prabába se proháněla na jednorožci? Bez sedla a pod stromy, jako víla za dávnych časů, kdy byl svět mlád?“

„Mojí prabábě naháněla neochočená zvířata strach,“ odpověděl první lovec. „Nevyhoupala se na něj, jenom tiše seděla, jednorožec jí položil hlavu do klína a usnul. A má prabába seděla bez hnutí, dokud se neprobudil.“

„Jak vypadal? Plinius popisuje jednorožce jako zvíře nesmírně divoké, s tělem podobajícím se koňskému, hlavou jelena, sloníma nohama a kančí oháňkou. Má hluboký hřmící hlas a černý roh délky dvou loktů. A čínští...“

„Moje prabába jenom povídala, že ten jednorožec pěkně voněl. Nikdy nemohla vystát pach žádného zvířete, ani kočky nebo krávy, natožpak divé zvěře. Ale pach jednorožce se jí hrozně zamlouval. Jednou, když mi o tom vyprávěla, se zničehonic rozplakala. To už byla ovšem hodně v letech a plakala nad vším, co jí nějak připomnělo mládí.“

„Tak to obrátíme a pojedem lovit jinam,“ navrhl nečekaně druhý lovec. Když otáčeli koně, jednorožka se měkce ponořila do mlází a pustila se jim po stopě, teprve když se opět ocitli notný kus před ní.

Muži jeli mlčky až na kraj lesa, kde se druhý lovec tiše otázel: „Co myslíš, proč odešli? Pokud vůbec kdy nějakí jednorožci byli.“

„Kdo ví? Časy se mění. Zdá se ti tahle doba vhodná pro jednorožce?“

„Ne. Ale zajímalo by mě, zda vůbec nějaký člověk před námi považoval své časy za vhodné pro jednorožce. Teď mám pocit, že jsem slyšel vyprávět... ale to jsem byl zmožen vínem nebo mi snad táhlo hlavou něco jiného. Nu, vem to ďas. Jestli si pospíšíme, zbývá nám ještě dost světla na lov. Kupředu!“

Vyjeli z lesa, patami pobídlí koně do cvalu a hnali se pryč. Ale ještě než úplně zmizeli v dáli, první lovec se ohlédl přes rameno a vykřikl, jako by spatřil jednorožku stojící ve stínu kmenů: „Zůstaň, kde jsi, ubohé zvíře! Tohle není svět pro tebe. Přebývej ve svém lese, pečuj o věčnou zeleň stromů a dlouhé živobytí svých přátel. Stráž se mladých panen, stejně se z nich nakonec vyklubou hloupé staré báby. Hodně štěstí.“

A jednorožka nehybně stojící na pokraji lesa pronesla: „Takže já jsem jediný zbývajících jednorožec.“ Po více než sto letech to byla její první nahlas vyřčená slova, dokonce i pro sebe.

To přece není možné, pomyslela si. Nikdy ji nesoužila samota a nikdy netoužila potkat jiného jednorožce. Vždycky jí stačilo pouhé pomyšlení, že sdílí svět s bytostmi stejného ražení. Žádný jednorožec jinou společnost nepotřebuje.

„Přece kdyby byli všichni ostatní pryč, musela bych o tom vědět; byla bych také pryč. Nemůže se jim přihodit nic, co by se nemohlo stát mně.“

Vlastní hlas ji vyděsil, až se zatoužila dát do běhu. Hbitá a zářící se pustila po temných stezkách svého lesa, míjela mýtiny s palčivě smaragdovou trávou či zahalené hebkým stínem a byla si vědoma všeho kolem sebe, od býlí otírajícího se jí o kotníky až po takřka

nepostřehnutelně rychlé, stříbřitě modré záblesky listů, jímž pohнул vítr.

„Tohle bych nedokázala nikdy opustit, nikdy, ani kdybych byla opravdu posledním jednorožcem na světě. Vím, jak tady žít. Vím, jak tu co voní, jak tu co chutná, jak co je. Co bych měla ve světě hledat jiného než zase tohle?“

Ustala v běhu, nehybně se zaposlouchala do křiku vran a do veverčího hašteření v korunách stromů a pomyslela si: ale co když všichni ostatní společně odešli někam daleko? Co když se skrývají a čekají tam na mne?

Jakmile bylo sémě pochybností jednou zaseto, již nepoznala klid. Od chvíle, kdy ji poprvé napadlo, že by mohla opustit svůj les, nedokázala postát na jednom místě, aniž by zároveň netoužila být někde jinde. Nepokojná a nešťastná klusala sem a tam kolem své tůně. Jednorožci nejsou stvořeni k rozhodování. Řekla si ne, řekla si ano, pak znovu ne, dnem i nocí, stále, stále dokola, a poprvé v životě cítila, jak po ní minuty lezou jako červíci. „Nepůjdu. Jen to, že lidé nějakou dobu neviděli jednorožce, ještě neznamená, že všichni zmizeli. A i kdyby, nepůjdu. Já žiju tady.“

Až nakonec procitla uprostřed parné noci a řekla: „Ano, ale hned.“ Spěchala svým lesem a snažila se na nic nedívat ani nic necítit. Pokoušela se nevnímat svou zemi pod rozeklanými kopýtky. Zvířata pohybující se potmě – sovy, lišky a vysoká – zvedala hlavy, když je mýjela, ale jednorožka jim nevěnovala ani letmý pohled. Musím chvátat, umíňovala si, a vrátit se nejrychleji, jak jen to bude možné. Snad nebude nutné, abych zašla příliš daleko. Ale nehledě na to, zda najdu ostatní, vrátím se velice brzy, hned jakmile to bude možné.

Cesta vedoucí od kraje jejího lesa se pod lunou leskla jako voda. Jakmile však na ni zpod stromů vstoupila, rázem pocítila, jak je tvrdá a jak dlouhá. Tu se jí velmi zachtělo vrátit se zpátky, ale namísto

toho se zhluboka nadechla lesní vůně, která k ní dosud připlouvala povětřím, pak na co možná nejdéle zadržela dech a svírala ji v ústech jako květinu.

— - —

Dlouhá cesta spěchala nikam a nikde nekončila, chvátala vesnicemi i městečky, rovinou i pohořími, skrze kamenité úhory i měkké kvetoucí louky, ale k ničemu z toho nenáležela a nikdy nikde nespočinula. Štvala jednorozku vpřed, vlekla jí kopyta jako přílív, dorážela na ni a nikdy ji nenechala tiše stanout a zaposlouchat se do vzduchu, jak tomu byla zvyklá. V očích ji neustále štípal prach a hřívu měla ztvrdlou a ztěžklou blátem a špínou.

Čas ji v lese vždycky míjel, avšak na této pouti míjel čas jí. Barvy stromů se měnily, zvířatům podél cesty narostly těžké huňaté kožichy a pak zase vylínala. Mračna se kradla či spěchala hnána proměnlivými větry a růžověla či zlátlá sluncem nebo sinala do temna bouří. Kamkoli zamířila, všude pátrala po svých rodných, ale nenacházela ani stopy. Už pro ně dokonce scházelo slovo v jazycích, které cestou zaslechla.

Jednou časně zrána, když se chystala sejít z cesty a uložit se ke spánku, zahlédla muže, který okopával zahradu. Věděla, že by se měla skrýt, ale namísto toho se zastavila a pozorovala ho při práci, dokud se nenarovnal a nespátl ji. Byl tlustý a tváře se mu při každém kroku natrásaly jako huspenina. „Podívejme!“ řekl. „Ty jsi ale krásný kus.“

Byla spíše potěšena než vystrašena, když si odepnul řemen, udělal na něm smyčku a pomalu a nešikovně se k ní kradl. Ten muž ji poznal a uvědomoval si i svou úlohu: bylo mu dáno okopávat řepu a honit se za zářivým tvorem, který ho bez obtíží předběhl. Jeho

prvnímu výpadu uhnula lehce, jako by mu ji z dosahu odvál vítr, který mávnutím ruky vyvolal.

„Dříve mne honívali se zvonečky a praporci,“ neodpustila si poznámku. „Lidé věděli, že jediný způsob, jak mne ulovit, je uspořádat tak velkolepou a podivuhodnou štvanici, abych se přišla podívat blíž. Ale stejně mě nikdy nechytili.“

„Určitě jsem uklouzl,“ mumlal muž. „Stůj přece klidně, má milá.“

„Nikdy jsem nechápala,“ pokračovala s údivem, zatímco se chlap zvedal ze země, „co si se mnou chcete počít, až mě jednou ulovíte.“ Muž po ní znovu skočil a jednorožka mu opět uklouzla jako déšť. „Nemyslím, že byste to sami věděli,“ dodala pak.

„No tak stůj, malá, stůj přece.“ V mužově zpocené tváři se černaly šmouhy bláta a sotva lapal po dechu. „Krásná, krásná malá klisničko.“

„Klisničko?“ zaržála jednorožka tak pronikavě, až si chlap přitiskl dlaně k uším. „Klisničko? Já a kůň? Tak za to mě máš? Tohle vidíš?“

„Hodný koníček,“ tlustoch stěží lapal po dechu. Opřel se o plot a rukou si přejel tvář. „Vyhřebelcuju tě, vypucuju, udělám z tebe tu nejhezčí klisnu široko daleko.“ Znovu napřáhl ruku s páskem. „Odvedu tě na jarmark. No tak, pojď, koníčku.“

„Kůň,“ vzdychla jednorožka. „Tak ty se snažíš chytit koně. Bílou klisnu s hřívou plnou bodláčí.“ Jak se k ní muž blížil, nabrala řemen rohem, vyrvala mu ho z ruky a mrštila smyčkou přes cestu do záhonu chudobek. „Já ti dám koně!“ odrkla si. „To tak.“

Když byli na okamžik těsně u sebe, zahleděla se svýma velkýma očima do jeho malých, unavených a zmatených oček. Pak se otočila a uprchla po cestě pryč. Běžela tak rychle, že ji náhodní svědci provázeli pokřikem: „To je tedy kůň! Pořádněj kůň!“ A jeden stařec se tiše obrátil na svou ženu: „To byl hišpáňský kůň. Kdysi jsem s jedním plul na lodi z Hišpánie.“

Od té chvíle jednorožka nevčkročila do žádného města ani za hluboké tmy, dalo-li se nějak obejít. I tak se ji pár lidí snažilo stíhat, ale vždy jen jako toulavou bílou klisnu. Nikdo se ji nevydal lovit v bujarém a uctivém duchu, s jakým se má jít na jednorožce. Zkouseli to s provazy, sítěmi i s kousky cukru, hvízdali a volali na ni Fukso nebo Bětko. Občas záměrně zvolnila, aby mohli koně pronásledovatelů nasát její pach. Pak sledovala, jak se zvířata vzpínají, točí se a prchají i s vyděšenými jezdci. Koně ji poznali vždycky.

„Jak je to možné?“ přemítala udiveně. „Snad bych dokázala pochopit, kdyby lidé na jednorožce zkrátka zapomněli. Nebo kdyby se jejich touha proměnila v nenávist a chtěli veškeré jednorožce pozabíjet. Ale vůbec nás nevidět, dívat se a vidět něco jiného... jak potom asi vidí jeden druhého? Jak se jim pak jeví stromy, domy, skuteční koně nebo jejich vlastní děti?“

Občas si myslela: „Jestliže již lidé nepoznají to, nač se dívají, pak mohou být na světě stále ještě jednorožci; nevidění, a o to šťastnější.“ Avšak naděje ani marnivost jí nemohly zastřít skutečnost, že lidé se změnili, a s nimi se proměnil i svět, právě proto, že zde scházejí jednorožci. A tak se dál trmácela tvrdou cestou, byť si s každým dnem o něco více přála, aby nikdy neopustila svůj les.

Jednoho odpoledne se větrem přitřepotal motýl a usedl jí na špičku rohu. Byl celý sametový, tmavý a zaprášený, se zlatými flíčky na křídlech; křehký jako okvětní plátek. Jak tančil podél jejího rohu, zasalutoval jí nakroucenými tykadly: „Jsem tulák po hvězdách. Jak se daří?“

Jednorožka se poprvé za celou cestu zasmála. „Motýlku, co tu děláš v tak větrný den?“ zeptala se. „Nastydneš a umřeš dřív, než přijde tvůj čas.“

„To mi v hlavě leží, o život mi běží,“ odvětil motýl. „Severní vítr je krutý, však můj šat před divou vánicí mě ochrání.“ Mihotal se jí na rohu jako střípek bludného světla.

„Víš, kdo jsem, motýlku?“ naléhala a on odpověděl: „Výborně, jste dohazovač. Ty jsi moje slunce. Jsi, prostě jsi. Tým, ty dy dam, tvé jméno rolničkou v mém srdci vyzvání. Jsi nejkrásnější krajina, co znám.“ Odmlčel se, protřepal si křídla ve větru a důvěrně dodal: „Kdysi jsem našel tvé jméno na černé korouhvi stříbrným písmem.“

„Tak ho řekni,“ prosila jednorožka. „Vyslov mé jméno.“

„Rampelník,“ vyhrkl motýl šťastně. „V kolik cest se musíš dát, když chceš se ženou stát?“ Míhal se a víril jí na konci rohu, zpívaje: „Hej, mistře, vstaň bystře, nemysli na návrat, šlapej dál. Je jen jedna cesta mezi dvěma světy. Je čas! Je čas! Vy zíráte, my zíráme, poledne tu v okamžení, že ona je teplá, není!“ Oči se mu od světla jedno-rožčina rohu zbarvily do ruda.

Vzdychla a plahočila se dál cestou, okouzlena i zklamána zároveň. To máš za to, říkala si pro sebe. Co je to za nápad žádat motýla, aby vyslovil tvé jméno? Ti neznají nic než písne a básničky, a vůbec cokoliv, co zaslechnou. Myslí to dobře, ale nedovedou zachovat správný smysl věcí. Proč by také měli? Vždyť umírají tak záhy.

Motýl se před ní chvástavě nakrucoval a prozpěvoval: „Jedna, dva, tři, my jsme bratři. Chci mít divné kouzlo starých, ironických balad, dřív nežli vzejde světlo dne. Líně se převaluje čas, nu, ten si to odpyká. Po stopě se bereš vpřed, po níž strach nám brání spět, sám král Kazisvět, bude v prodeji jen po tři dny, za výrazné letní slevy. Kdyby ty muziky nebyly, ta hrůza! Ta hrůza! Ubohá rusalko bledá, běda! To sis vybrala špatné místo pro své kulhání.“ Jednorožce jeho hlas cinkal v hlavě jako padající stříbrňáky.

Putoval s ní po celý zbytek hasnouceho dne, ale když se slunce sklonilo k západu a nebe zaplnily červánky, slétl jí z rohu a vznášel se před ní.

„Sbohem, lásko, nech mě jít,“ pronesl zdvořile. Proti oblakům viděla v jeho hedvábných křídlech jemné černé žilkování.